

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

”I LEKEN LÄR SIG BARNEN LIVET”

En kvalitativ studie om förskollärares syn på lek och hur lek främjar barns lärande och utveckling

ELMAS DEGIRMENCI

ISABELLE THURESSON

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation

Pedagogik

Självständigt arbete – förskolepedagogiskt område

Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Lena Bäckström

Examinator: Anette Sandberg

Termin: HT20

År: 2021

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE

Kurskod: PEA098 15 hp

Termin: HT20 År: 2021

SAMMANFATTNING

Elmas Degirmenci & Isabelle Thuresson

”I leken lär sig barnen livet”

En kvalitativ studie om förskollärares syn på lek och hur lek främjar barns lärande och utveckling

”During play, children learn the fundamentals of life”

Årtal: 2020

Antal sidor: 26

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare ser på lek och hur lek kan främja barns lärande och utveckling. Studien har analyserats utifrån ett utvecklingspedagogiskt perspektiv och ett sociokulturellt perspektiv. Studien har utgått från en kvalitativ forskningsansats med semistrukturerade intervjuer, där nio förskollärare har intervjuats. Resultatet visar att förskollärare ser lek som betydelsefull för barns lärande och utveckling genom att barn kan exempelvis lära sig samarbete, konflikthantering och bearbeta erfarenheter i lek. Lek är även väsentligt i förskollärares undervisning genom att de använder lek som ett verktyg för att fånga barns intressen. Slutsatsen av studien är att lek är väsentligt för barns lärande och utveckling för att de lär sig många kompetenser i lek, exempelvis sociala regler, samarbete och konflikthantering. När lek får vara en del av undervisningen blir barn mer koncentrerade och involverade i det som undervisas, samt att när förskollärare är aktiva och närvarande i barns lek kan de utveckla leken vidare.

Nyckelord: Lekresponsiv undervisning, Lek, Förskollärare, Lärande, Utveckling

Innehållsförteckning

APA-7 har använts i referenshanteringen.....	
1. Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar	1
1.2 Uppsatsens disposition	2
2. Bakgrund	2
2.1 Litteratursökning	2
2.2 Styrdokument.....	3
2.3 Tidigare forskning	4
2.3.1 Lekresponsiv undervisning	4
2.3.2 Lekens betydelse i förskolan	5
2.3.3 Förskollärares roll i leken	6
2.4 Teoretiskt perspektiv	7
2.4.1 Ett utvecklingspedagogiskt perspektiv	7
2.4.2 Ett sociokulturellt perspektiv	8
3. Metod.....	9
3.1 Metodval	10
3.2 Urval.....	10
3.3 Genomförande.....	11
3.4 Dataanalys.....	11
3.5 Tillförlitlighet.....	12
3.6 Etiska ställningstaganden	13
4. Resultat.....	13
4.1 Lekens betydelse för barn.....	13
4.2 Förskollärares undervisning	14
4.3 Förskollärares deltagande i leken.....	16
5. Analys	17
5.1 Lekens betydelse för barn.....	17
5.2 Förskollärares undervisning	19
5.3 Förskollärares deltagande i leken.....	20
6. Diskussion	21
6.1 Metoddiskussion	21
6.2 Resultatdiskussion.....	22
6.3 Slutsats	25
6.4 Studiens relevans för förskolläraryrket	25
6.5 Förslag till fortsatta studier.....	25

Referenslista	27
Bilaga 1	
Bilaga 2	
Bilaga 3	

1. Inledning

Något som lyfts tydligt i läroplan för förskolan är att lek är grunden till utveckling, lärande och välbefinnande hos barn (Skolverket, 2018). Lek kan bidra med att barns lärande utvecklas för att de kan bearbeta erfarenheter som de redan har och utveckla nya kunskaper. Lek kan således stödja barn att upptäcka deras omvärld och i och med att barn oftast ingår i ett socialt samspel när de leker med andra barn kan de få möjlighet till att utveckla sin samarbetsförmåga och turtagning (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014). Detta är något som vi märkt tydligt under vår utbildning på förskolläraryrket och praktiskt under vår verksamhetsförlagda utbildning, eftersom lek involveras i allt barn och förskollärare genomför.

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) menar att lek är en central del i förskolan, däremot finns det en påtalad risk att lek inte kommer få lika stor plats i förskolan för att undervisning har blivit mer aktuell. Eftersom förskollärare har ett ansvar kring undervisning kan det finnas en risk att leken blir åsidosatt och får betraktas av utbildade i arbetslaget (Pramling & Wallerstedt, 2019). Begreppet undervisning har blivit aktuellt i förskolan i och med den nya läroplan för förskolan som kom ut 2018. Idag förstår vi undervisning i förhållande till förskolan som att förskollärare ska förmedla kunskap till barn, men att det utförs i en dialog mellan den som undervisar och den som undervisas (Doverborg, Pramling & Pramling Samuelsson, 2013). Trots att både undervisning och lek ses som centrala för förskolan lyfts lek som något undervisning inte ska grunda sig på, undervisningen ska enligt ny forskning istället vara responsiv på leken (Pramling & Wallerstedt, 2019). Lek och undervisning kan ses som två olika aktiviteter där förskollärare ska vara medskapande med barnen. Förskollärarna ska vara responsiva på leken genom att vara aktiva i barns lek och besvara barns frågor. Detta för att den ska ta nya riktningar och således uppmuntra barn till lärande (Pramling & Wallerstedt, 2019). Således ser vi en betydelse att undersöka förskollärares syn på lek och hur den främjar barns lärande och utveckling.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur förskollärare ser på lek och hur lek kan främja barns lärande och utveckling.

Studien kommer besvara dessa frågeställningar:

- Hur resonerar förskollärare om lekens betydelse?
- Hur menar förskollärare att de arbetar för att lek ska främja barns lärande och utveckling?
- Hur menar förskollärare att de är aktiva i barns lek?

1.2 Uppsatsens disposition

Denna uppsatsdisposition är upplagd på följande sätt: i *bakgrundsavsnittet* presenteras hur vi har gått tillväga för att söka litteratur, samt att det redogörs vad som står om lek i styrdokumentet och tidigare forskning. Vidare presenteras de teoretiska perspektiv som valts till studien och centrala begrepp utifrån dessa perspektiv. I *metodavsnittet* redogörs metodval, urval, studiens genomförande, dataanalys, studiens tillförlitlighet och vilka etiska ställningstaganden som vi gjort. I *resultatavsnittet* presenteras studiens resultat. I *analysavsnittet* presenteras en analys av resultatet utifrån de teoretiska perspektiven som valts till studien. I *diskussionsavsnittet* presenteras metoddiskussion, resultatdiskussion, studiens slutsats, vad studien har för relevans för förskolläraryrket och avslutningsvis förslag till fortsatta studier.

2. Bakgrund

I kommande kapitel presenteras följande avsnitt: 2.1 vår litteratursökning där vi förklarar hur vi gått tillväga när vi sökt lämplig litteratur till studien, i 2.2 berör vi de styrdokument som benämner lek, i 2.3 redogör vi för tidigare forskning som är relevant, samt 2.4 där de teoretiska perspektiven presenteras.

2.1 Litteratursökning

När vi har sökt efter vetenskapliga artiklar och doktorsavhandlingar till tidigare forskning har vi använt oss av databaserna Eric (Proquest), Primo och Swepub. Alla vetenskapliga artiklar och doktorsavhandlingar som valts ut har varit relevanta för studiens syfte och för att kunna besvara frågeställningarna i studien. När vi använde databasen Eric (Proquest) använde vi sökorden preschool* AND child* AND play* och fick av dessa sökord 6444 träffar. Därefter valde vi peer reviewed och fick 3602 träffar. För att få den mest relevanta och nyaste forskningen valdes det även att begränsa årtalet till 2010–2019 och då fick vi 1711 träffar. För att kunna inrikta sig mer på förskolan valde vi sedan utbildningsnivå ECE och fick av det 1001 träffar. Därefter valdes det att lägga till sökordet learn* och av det begränsades träffarna till 526 och av dem valdes 3 vetenskapliga artiklar ut för att läsas. Dessa valdes för att de var relevanta för studiens syfte och frågeställningar. När vi har sökt i Eric (Proquest) vid ett annat tillfälle sökte vi på sökorden play* AND responsive* samt att vi valde peer reviewed och utbildningsnivåerna ECE, kindergården och preschool education. Av denna sökning fick vi 67 träffar och därefter valdes det att begränsa årtalet till 2012–2020. Av att ändra årtal fick vi 37 träffar och 2 vetenskapliga artiklar valdes ut. Dessa valdes eftersom de hade en relevans för studien och förklarade lekresponsiv undervisning som lyfter studien.

När vi använde oss av databasen Swepub använde vi oss av meningen “lek på förskolan” när vi sökte och fick upp 69 träffar. Därefter valde vi peer reviewed och fick

upp 14 träffar och av dessa valdes det ut 1 tidskriftsartikel. Detta på grunderna av relevans för studien och för att den benämner lek. Sedan sökte vi på "barn i lek" och fick upp 182 träffar. Därefter valde vi att begränsa till enbart doktorsavhandlingar och fick upp 25 träffar och valde av dessa ut två doktorsavhandlingar. Dessa valdes ut utifrån grunderna att de benämner lek, men också att den ena utgick från ett sociokulturellt perspektiv samt ett utvecklingspedagogiskt perspektiv. I databasen Swepub sökte vi även på sökordet lekresponsiv* och fick upp 9 träffar och därefter valde vi att enbart söka på peer reviewed. Av detta fick vi upp 6 träffar och valde ut 1 tidskriftsartikel. Denna valdes ut för att den ansågs vara relevant och belyser begreppet lekresponsiv undervisning. Under tidigare studier har vi använt oss av vetenskapliga artiklar som vi även har satt som relevanta för även denna studie. För att söka upp dessa vetenskapliga artiklar har vi då använt oss av databasen Primo där vi har sökt på artiklarna.

2.2 Styrdokument

FN:s barnkonvention är sedan 2010-01-01 lag i Sverige. I den beskrivs det att barn har rätt till lek, vila och fritid som är baserad och anpassad utifrån deras ålder, samt att de i dessa aktiviteter har rätt till att fritt delta (UNICEF Sverige, 2009). I läroplan för förskolan står det att lek är en viktig del för barn och att det är i lek som barn kan ges den möjlighet att bearbeta händelser, fantisera och imitera. Det är i lek som barns fantasi och inlevelse kan stimuleras, samt att barns motorik, kommunikation, samarbete och problemlösning kan utvecklas. För att barn ska få denna möjlighet är det dock viktigt att de får den tid de behöver för att kunna hitta på lekar, experimentera och uppleva. Vidare står det i läroplan för förskolan (Skolverket, 2018) att den utbildning som förskolan bedriver ska vara organiserad så att barn får en möjlighet till att möta varandra, leka och lära sig tillsammans. Barn ska även få en möjlighet till att prova och utveckla sina förmågor och intressen.

Lek ska ha en central plats i utbildningen. Ett förhållningssätt hos alla som ingår i arbetslaget och en miljö som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnens utveckling, lärande och välbefinnande (Skolverket, 2018, s.8).

I förskolans läroplan (Skolverket, 2018) står det att barn ska ha möjlighet till att ta initiativ till lekar som de själva skapar, men de ska även få möjlighet till att delta i lekar som arbetslaget tar initiativ till och introducerar för dem. I lek ska barn få möjlighet att delta tillsammans med andra barn och utifrån deras egna förutsättningar och förmågor som de har. Arbetslaget har som ansvar att följa och leda den lek som pågår på ett lämpligt sätt. Detta kan göras genom att antingen aktivt delta i barns lek eller observera leken utifrån. Genom att arbetslaget aktivt deltar, antingen i eller utanför leken gör att de kan synliggöra faktorer som leken kan begränsas av och att miljöerna och de arbetssätt som arbetslaget har kan utvecklas för att främja leken ytterligare. "Genom en aktiv närvaro är det möjligt att stödja kommunikationen mellan barnen samt förebygga och hantera konflikter." (Skolverket, 2018, s.8)

2.3 Tidigare forskning

I kommande avsnitt kommer vi att beröra tidigare forskning som är central för studien. Dessa är: *lekresponsiv undervisning, lekens betydelse i förskolan och förskollärarens roll i leken*.

2.3.1 Lekresponsiv undervisning

Björklund och Palmér (2019) samt Pramling och Wallerstedt (2019) skriver att de har haft som utgångspunkt att lek är grunden för lärande och utveckling och att lärandet hos barn sker hela tiden. Lek och undervisning har dock två olika utgångspunkter. Det nämns att lek är en öppen och fri utgångspunkt och att lek kan vägleda till olika riktningar som kan vara oförutsedda, medan undervisning är målorienterad. Det finns en avsikt med undervisningen, oftast med ett innehåll kring att barn genom undervisning utvecklar erfarenheter och förståelse. Det finns dock en fundering på hur mycket plats som lek får ta i undervisningen då lek är grunden för barns lärande och utveckling (Pramling & Wallerstedt, 2019). Lek kan däremot enligt Pramling och Wallerstedt (2019) förstås som något som undervisning inte ska baseras på, utan undervisningen ska istället vara responsiv på leken. När både lek och undervisning kopplas in till en gemensam kontext får vi en lekresponsiv undervisning. Att inta lekresponsivt i undervisning är att vara en deltagande och aktiv förskollärare i barns lek och genom en utvecklande interaktion besvara på barns frågor och svar (Björklund & Palmér, 2019).

I likhet med detta nämner även Jonsson och Thulin (2019) en studie som visar att barns frågor i lek kan kopplas till språkliga handlingar. Frågorna barn ställer i lek pekar således på det barn har fångat intresse för och tyder på deras förståelse om vad de leker, samt vad de vill ta reda på för att gå vidare med den befintliga leken. Vidare nämner de att det således är väsentligt att som förskollärare vara responsiv på barns lek och se barns frågor som väsentliga att svara på för att utforma en lekresponsiv undervisning (Jonsson & Thulin, 2019). Vidare menar de att det barn riktar sitt intresse för i lek medför att det skapas nya meningsfulla aspekter för innehållet i leken och bidrar till att barn får en förståelse över hur innehållet i leken kan framträda på nya metoder. Således ger detta ett svar på hur undervisning skulle kunna vara responsiv på lek och hur den skulle kunna gestaltas. Genom att förskollärare är responsiv kan de göra det möjligt för barns aktörskap, där barn får vara delaktig i att välja hur leken ska utvecklas vidare med stöd av förskollärare. De menar även att det är betydelsefullt för barns utveckling när förskollärare är närvarande vid barns frågor i lek för att kunna gestalta en lekresponsiv undervisning (Jonsson & Thulin, 2019).

Detta kan förstås som kärnan i lekresponsiv undervisning där innehåll för lärande inte tillförs utifrån, utan konstitueras utifrån de behov av kunskaper och färdigheter som identifierats som nödvändiga för lekens upprätthållande och utveckling (Björklund & Palmér, 2019, s.74).

Pramling och Wallerstedt (2019) påpekar att inom lekresponsiv undervisning blir intersubjektet och alteritet central. Med detta menas att barn skapar en gemensam

aktivitet utifrån deras handlingar (intersubjektivitet) och hur de tar aktiviteten till nya riktningar (alteritet). Detta genom att innehållet kan förändras och utvecklas beroende på hur förskollärare lyssnar in barns erfarenheter och förståelse om leken. Förskollärare kan genom att lägga till nya strukturer i lek utveckla den befintliga leken vidare. En situation som beskrivs som lekresponsiv undervisning är när barn leker affär tillsammans med en förskollärare, där de tillsammans diskuterar vad de vill ha för artefakter i affären för att kunna utveckla leken vidare (Björklund & Palmér, 2019; Pramling & Wallerstedt, 2019). Vidare visar forskning att i dessa leksituationer är det vanligt att barn går in och ur lekar för att det finns en relation mellan fantasin (som om) och den kunskap som redan finns (som är) (Pramling & Wallerstedt, 2019).

2.3.2 Lekens betydelse i förskolan

Pramling och Wallerstedt (2019) menar att lek i förskolan kan ses som motsatsen till det mer målorienterade och att den kan vara svår att kontrollera. Det utmanas när förskollärare ska använda den i planerade och strukturerade aktiviteter i förskolan. Dock bara för att lek kan ses som fri behöver det inte betyda att deltagarna inte har en plan eller ett mål med leken. De menar vidare att målen med leken kan skapas även under en pågående lek då barn hela tiden förhandlar om vilka ramar som leken ska innehålla. Forskning visar att lek är något som är bra för barn, då lek kan medföra att barn känner frihet och glädje, men det är även i lek som barn kan lära sig sociala regler, kan bli självmedvetna och utvecklas intellektuellt (Pramling & Wallerstedt, 2019; Wainwright, Goodway, Whitehead, Williams & Kirk, 2019). Förutom att utveckla sin sociala kompetens har speciellt yngre barn stöd av leken när de skapar vänskapsrelationer genom att de observerar andra barn i lek. Vidare menar Engdahl (2011) att lek bidrar med möjligheter till att utforska sin omvärld och få förståelse om sig själv och andra. Barn bearbetar sin verklighet på deras egna villkor i leken och deras inre värld kan utvecklas genom att de exempelvis använder sin fantasi. Vidare menar Pramling och Wallerstedt (2019) att det är i lek som barn kan utforska sina känslor och erfarenheter, det behöver därför inte alltid vara att de utforskar material eller ett speciellt innehåll.

Bäckman (2015) hänvisar om att barn utvecklas och lär sig i lek, exempelvis när barn leker med olika artefakter ger det förutsättningar till att barn hittar olika strukturer i leken och utifrån det kan generalisera leken. Vidare menar Bäckman (2015) att lek och lärande är sammankopplade med varandra. När barn i förskolan leker medför det att barn samtidigt lär sig olika förmågor under leken, samt att barn får en förståelse över regler, exempelvis kulturella och matematiska regler. Lek i förskolan kan bidra till att förskollärare får en uppfattning över vad barn erfar för kunskaper. Det är betydelsefullt att förskollärare är närvarande i barns lekar för att få en uppfattning om vad och hur barn ger för uttryck i leken. Lek gynnar även till att barn blir motiverade till att lära sig (Bäckman, 2015). I likhet med det påpekar Wainwright m.fl. (2019) att lek är starkt förknippad med barns motivation och engagemang i lärande. Barns uppfattning om lek eller aktiviteter kan ha stort inflytande på deras motivation att

delta. Vidare menar Wainwright m.fl. (2019) att det är väsentligt att förskollärare har kunskap och förståelse för hur de ska planera miljön och aktiviteterna. Om de kan utforma lekfulla tillvägagångssätt kommer barn uppleva aktiviteter som lek eller av lekfull karaktär och sannolikt vara mer engagerade i aktiviteten.

Wainwright m.fl. (2019) menar vidare att när barn leker i förskolan kan de komma i ett tillstånd där leken flyter på och de är motiverade till att lära sig. De menar dock att detta tillstånd av involvering inte lätt kan uppnås eftersom det bara förekommer de tillfällen som aktiviteten matchar barns förmåga. Barn brukar dock kunna hitta det i lek då det är i leken som det sker ett utforskande och finns en öppenhet och vakenhet mot de stora utbud av stimuli som bildar vår omgivning. Detta möjliggör för barn att hitta de mest intensiva formerna av koncentration och involvering. Det är denna attityd som stöds av djupt inneboende motivation som gör att de lär sig och utvecklar sig. Pramling och Wallerstedt (2019) nämner däremot att lek i förskolan även kan bidra med att barn skapar maktrelationer och att det kan skapas en ojämlikhet bland dem.

2.3.3 Förskollärarens roll i leken

Tidigare forskning om förskollärarens roll i lek visar att förskollärare har som roll att tillföra material som barn kan utforska. En stor variation och tillgänglighet av lämpligt material gör att barn har många möjligheter att lära sig. Vidare nämns det att förskollärare ska finnas som ett stöd för barn när de leker. Förskollärare ska i konstruktionslekar inte ge barn färdiga mallar som de kan kopiera. Förskollärare ska istället uppmuntra barn till skapande. I dessa lekar är det viktigt att förskollärare är där och pratar med barn om vad de har skapat och ställer frågor som ”hur kan de lösa detta?” och ”vad händer om?” (Park, 2019). Dock menar Meacham, Vukelich, Han och Buell (2016) att förskollärare måste vara lyhörda för vad barn visar intresse för. Detta på grund av att frågorna som förskollärare ställer till barn kan störa deras engagemang i leken. I likhet med det menar Jonsson och Thulin (2019) att barns frågor under lek kan kopplas till att de är engagerade i det som pågår, samt att de har en nyfikenhet och ambition att utforska dessa frågor vidare för att kunna förstå sin omvärld. Det är en gynnsam faktor för barns lärprocesser att förskollärare är uppmärksamma i det barn leker. Detta eftersom de menar att när förskollärare lyssnar på barns frågor samt stödjer de till att utforska deras frågor vidare kan det medföra att de får ett perspektiv på barns lärprocesser. Detta går i linje med det Bäckman (2015) samt Björklund och Palmér (2019) menar om förskollärarens delaktighet i lek. När förskollärare har en observerande roll i det barn leker ger det förskollärare en möjlighet att få en inblick i barns lärprocesser och att utifrån det stötta dem vidare i leken. Vidare menar Bäckman (2015) samt Björklund och Palmér (2019) att när förskollärare är närvarande i barns lek kan det öppna upp för nya riktningar där barn får möjlighet till att utveckla sina erfarenheter. Det är när förskollärare i leken skapar en kontrast i det som leks, samt tillåter att nya inslag förs fram i leken som både barn och leken kan utvecklas.

Broström, Sandberg, Johansson, Margetts, Nyland, Frøkjær, Kieferle, Seifert, Roth, Ugaste och Vrinioti (2015) menar att sociala interaktioner med vuxna och i samarbete med andra barn gör det möjligt för dem att omvandla och internalisera upplevelser i en dynamisk och subjektiv process. Detta menar de sker i ett ”guidat deltagande” där vuxna och barn, samt barn och barn delar i en aktivitet och har en delad roll. Förskollärarens roll i det är att introducera barn i de delade aktiviteterna och utmana och vägleda barn på ett lämpligt sätt. I lek ska barn få en chans till att lösa sina egna problem och få en chans till olika valmöjligheter. Om förskollärare leder leken för mycket finns det en chans till att barns egna initiativ och intressen förbises. Park (2019) menar att i undervisning ska förskollärare använda lek och utgå efter barns intressen. Genom det kan barn behålla koncentrationsförmågan längre då de är intresserade av aktiviteten.

2.4 Teoretiskt perspektiv

I kommande avsnitt kommer de teoretiska perspektiv som ligger till grund för analysavsnittet presenteras. Vi har utgått efter två perspektiv och det är ett utvecklingspedagogiskt perspektiv och ett sociokulturellt perspektiv.

2.4.1 Ett utvecklingspedagogiskt perspektiv

I denna studie valde vi dels att utgå från ett utvecklingspedagogiskt perspektiv på grund av att begreppet lekresponsiv och den didaktik som finns kring det är en direkt koppling till detta perspektiv (Pramling & Wallerstedt, 2019). Utvecklingspedagogik kan kopplas ihop med Piaget (1896–1980) och hans teorier om lärande och utveckling, där barns perspektiv och barnperspektiv lyfts fram. Således är det av betydelse att försöka se utifrån ett barns perspektiv och hur de uppfattar världen, samt hur barn uppfattar sitt lärande. Inom ett utvecklingspedagogiskt perspektiv ska förskollärare försöka få syn på och följa det som barn ger uttryck för. Det måste dock uppmärksammas att det finns en variation i barns förståelse och det måste förskollärare göra barn medvetna om, då barn kan hitta nya sätt att lära sig (Pramling Samuelsson & Mårdsjö Olsson, 2013; Pramling & Wallerstedt, 2019). Dock nämns det inom tidigare forskning att förskollärare har under en längre period haft uppmärksamhet på hur barn lär sig snarare än på vad de lär sig. I anslutning till utvecklingspedagogik kan förskollärare uppmärksamma både hur barn lär sig och vad de lär sig. Med utvecklingspedagogik fokuseras barns koncentration mot vad de ska lära sig i undervisningssituationer. Inom utvecklingspedagogiska utgångspunkter är reflektioner tillsammans mellan förskollärare och barn ett redskap för att få ett perspektiv på barns åsikter och funderingar kring ett ämne som undervisas i förskolan. Förskollärare har som teoretiskt ramverk att ta vara på barns tankar och reflektioner, där de skapar en situation där barn får möjlighet att tillsammans få förståelse och kunskaper om olika perspektiv, samt att tänka och reflektera om ett ämne (Bäckman, 2015).

Pramling och Wallerstedt (2019) menar att i ett utvecklingspedagogiskt perspektiv ska förskollärare involvera barn i metakognitiva dialoger, då förskollärare och barn kan både prata om aktiviteterna de deltar i och vad de gör i aktiviteten. Här blir även det lekande lärande barnet centralt då det menas att barn är i ett lärande sammanhang när de leker. När barn leker medverkar det i en nivå av metakommunikation, det medför att barn under tiden även utforskar sitt lärande. I denna kontext har förskollärare som uppdrag att skapa möjligheter för reflekterande samtal mellan barn och barn samt förskollärare och barn, men även delta i barns lek med syfte att i leken försöka leda barn mot ett lärande där de har en avsikt med att göra det som är osynligt för dem till synligt. När barn får vara delaktig i reflekterande sammanhang gynnar det att barn får en ny förståelse, eftersom barn får lyssna på andra barns perspektiv och lär sig även att uttrycka sina egna tankar (Bäckman, 2015; Björklund & Palmér, 2019).

Sammanfattning av begrepp utifrån ett utvecklingspedagogiskt perspektiv

Variation: I förhållande till denna studie betyder detta begrepp att alla barn har olika sätt att förstå och uppfatta något (Pramling & Wallerstedt, 2019).

Koncentration: Innebär att barn kan hålla uppmärksamheten på det som de håller på med i en aktivitet och inte distraheras av omgivningen (Nationalencyklopedin, 2020).

Metakognitiva dialoger: Detta begrepp innebär att lärandet är en process och barn uppmuntras till att reflektera över vad de gör och varför de gör det på det sättet (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014).

Ledarskap: I förhållande till vår studie betyder ledarskap att förskollärare planerar och organiserar undervisningen, samt skapar en meningsfullhet för barnen (Nationalencyklopedin, 2020).

2.4.2 Ett sociokulturellt perspektiv

I studien valdes det även att använda ett sociokulturellt perspektiv på grund av att barn lär sig i samspel med både miljön, förskollärare och andra barn vilket blir aktuellt i lek. Det sociokulturella perspektiv som vi använder oss av grundar sig i Vygotskijs (1896–1934) teorier om att tänkandet och kunskapen bara kan förstås om språket och de handlingar som sker analyseras i relation till de sociala och kulturella resurser som används (Jakobsson, 2012). “Barn behöver till att börja med konkreta föremål i kommunikation, men kan efter hand klara sig utan föremål när de tillägnat sig ett språkbruk (Bäckman, 2015, s.183)”. Det hänvisas till att språket är en betydelsefull punkt inom ett sociokulturellt perspektiv. Att i ett socialt samspel använder sig barn av ett språkligt uttryck. När barn har brutit koden av språket kan det få förståelse över att ett ord kan ha fler än en betydelse (Bäckman, 2015).

Inom ett sociokulturellt perspektiv är mediering även ett centralt begrepp, då tänkandet och de kulturella redskapen är sammanbundna och inte går att skilja åt. Det

kan sägas att de kulturella redskapen driver tänkandet och handlingen vidare, samt att i interaktion med barn och förskollärare eller artefakter kan lärprocessen och förståelsen för hur dessa påverkar varandra utvecklas. "Inom sociokulturella perspektiv uppfattar man lärande mer som en utvidgning av vår förmåga att använda de kulturella produkterna på ett alltmer avancerat och utvecklat sätt (Jakobsson, 2012, s.157)". Vidare menar Jakobsson (2012) att det betyder att vi använder kulturella redskap för att analysera och förstå vår omgivning. Det kan utifrån detta förstås som att artefakter har en stor påverkan på barns tänkande och handlande, men det är i sammanhang där barn samspekar i sociala interaktioner med vuxna och andra barn som de kan få en förståelse och utveckla hur de ska använda artefakterna. I samspelet mellan barn och vuxna samt barn och barn blir begreppet proximal utvecklingszon även centralt då de samarbetar och interagerar i aktiviteter. Det kan ses som att en av deltagarna är mer socialiserad i samhället för att den andra ska ta till sig kunskap som den själv inte besitter. Dock går det att se att detta inte alltid stämmer då båda parter kan lära sig av varandra. Detta genom att båda måste förklara, argumentera och lyssna på varandra i samspelet och således kan ta till sig nya sätt att tänka (Jakobsson, 2012).

Sammanfattning av sociokulturella begrepp

Proximala utvecklingszonen: Utifrån Vygotskij (1896–1934) innebär detta begrepp att det finns en skillnad på vad ett barn kan lära sig själv jämfört med vad de lär sig i stöd av en vuxen eller alternativt med en mer kompetent individ. Det kan ses som att barn tar efter de vuxna och successivt klarar att göra det själv (Mahn, 1999).

Socialt samspel: Begreppet socialt samspel är två ord som bildar en helhet i denna studie. Social är ett begrepp som innebär att människor tycker om att träffa andra människor, medan begreppet samspel innebär att människor ingår i ett handlande tillsammans med andra (Nationalencyklopedin, 2019) I förhållande till vår studie betyder socialt samspel att barn ingår en gemensam aktivitet där de deltar och handlar tillsammans.

Mediering: Är centralt inom sociokulturella perspektivet och innebär att det finns ett samspel mellan tänkandet och handlingen där de kulturella redskapen kan driva detta vidare (Jakobsson, 2012).

Kulturella redskap: Innebär föremål eller tekniker som människor har skapat, exempelvis olika artefakter eller språk (Bäckman, 2015).

3. Metod

I kommande kapitel kommer metoden för datainsamlingen som ligger till grund för denna studie att presenteras. Under följande avsnitt 3.1 beskrivs vilken metod som använts för att samla data, i 3.2 beskrivs vilket urval som gjorts, i 3.3 redogörs hur genomförandet för undersökningen gått till. Under 3.4 beskrivs hur datainsamlingen

analyserat, i 3.5 redogörs hur tillförlitlig denna studie är och 3.6 beskriver vilka etiska ställningstaganden som gjorts under studiens gång.

3.1 Metodval

Denna studie har syftet att undersöka förskollärares syn på lek och hur lek främjar barns lärande och utveckling. För att få reda på hur förskollärare ser på det aktuella ämnet valde vi att använda oss av en kvalitativ forskningsansats. Detta på grund av att i en kvalitativ forskningsansats kan vi få djupare svar och få reda på verkligheten så som förskollärare ser den (Bryman, 2018)

För att samla in den information som behövdes för att besvara syfte och frågeställningar valdes semistrukturerade intervjuer som metod. Kvale och Brinkmann (2009) menar att i en kvalitativ intervju vill informanten ha djupa och beskrivande svar. Således var semistrukturerade intervjuer en lämplig metod för att respondenten skulle ha möjlighet till att utveckla sina svar och att det samtidigt fanns möjlighet till att kunna ställa följdfrågor vid behov. Varje respondent valdes att intervjuas enskilt eftersom deras svar inte skulle bli påverkade av någon annan. Däremot valde vi att som intervjuare att intervjuas tillsammans. Detta genomfördes genom att dela upp frågorna mellan oss och hjälpas åt att intervjuas. Genom att båda var närvarande under intervjun kunde den ena som inte ställde frågor vid tillfället lyssna noggrant när den andra ställde frågorna. Vi kunde också inflika med följdfrågor som den andra inte hann uppfatta.

3.2 Urval

Vi valde att intervjuas förskollärare. Detta på grund av att i förskolans läroplan står det att förskollärare har det yttersta ansvaret för undervisning (Skolverket, 2018). På grund av att vi hade ett mål med att respondenterna skulle kunna ge svar utifrån en specifik kompetens eller egenskap är vårt urval målstyrt. Bryman (2018) menar att ett målstyrt urval utgår ifrån att informanterna väljer respondenter utifrån vad de har för mål med studien och att dessa har en viss relevans och förståelse för ämnet som informanterna vill komma åt. Bryman (2018) menar att informanterna kan även göra ett bekvämlighetsurval, vilket innebär att informanterna väljer personer som är lättillgängliga och som råkar dyka upp. Vi tänker att vi även delvis gjort ett bekvämlighetsurval i studien på grund av att majoriteten av alla förskollärare som vi intervjuade var bekanta till oss från tidigare och som var tillgängliga inom tidsramen för studien. Vi valde ut nio förskollärare som arbetar på förskolor i olika kommuner Sverige och som har olika lång erfarenhet, samt arbetar med olika åldersgrupper. Dessa respondenter har arbetat som förskollärare mellan cirka 1–36 år. Vi valde att begränsa tidsramen för intervjuerna till ungefär 30 minuter för varje enskild intervju och denna tidsram har de fått ta del av innan intervjuerna genom ett missivbrev.

3.3 Genomförande

Vi genomförde denna studie genom att först ta kontakt med förskolor i olika kommuner Sverige. Detta gjorde vi genom att skicka mejl till rektorer och till individuella förskollärare där vi ställde en förfrågan om att delta i studien. Det tog cirka en till två veckor att få svar från alla respondenter, vilket medförde att det tog längre tid än väntat att genomföra intervjuerna. Totalt tog vi kontakt med nio rektorer och fem förskollärare. Av dessa svarade fyra rektorer nej till deltagande och tre rektorer vidarebefordrade mejlet vidare till förskollärare som kunde delta. Samtliga fem förskollärare som kontaktades personligen tackade ja till deltagande. De som tackade nej angav personalbrist eller att det inte fanns några förskollärare på förskolan som huvudorsak till att de inte kunde delta. De respondenter som svarade att de kunde delta bifogade vi sedan ett missivbrev (Se bilaga 2) till via mejl där de fick information om studiens syfte och vad det innebär att delta.

Efter samtycke bokades det in tider för intervjuer med samtliga respondenter utifrån deras tillgänglighet. Nio intervjuer genomfördes varav två av dessa intervjuer genomfördes på förskolan de arbetar på. Därefter blev det striktare restriktioner för Covid-19 och resterande sju intervjuer genomfördes via zoom och på telefon. Innan intervjuerna påbörjades delgav vi syftet med studien och därefter började vi ställa bakgrundsfrågor och intervjufrågor (Se bilaga 3). Vi genomförde intervjuerna tillsammans för att kunna fånga upp allt som respondenterna beskrev då vi båda lyssnade och kunde ställa följdfrågor till det som respondenterna nämnde. Samtliga respondenter blev intervjuade enskilt för att de inte skulle påverkas av någon annan förskollärare. Intervjuerna tog mellan 15–35 minuter och samtliga intervjuer spelades in efter deras godkännande. Datainsamlingen lyssnades sedan igenom flera gånger och transkriberades samt sammanställdes till ett resultat.

3.4 Dataanalys

Intervjuerna genomfördes på tre olika sätt, både på respondenternas arbetsplats, via zoom och på telefon. De olika sätten att intervjua kan ha påverkat dataanalysen på grund att vi inte kunnat tolka kroppsspråk och fortsatt med frågor innan respondenten svarat klart. Under tiden intervjuerna utfördes analyserades respondenternas beskrivningar. Detta för att kunna ställa lämpliga följdfrågor för att kunna få ett utökat perspektiv på det som beskrevs. Varje individuell intervju tog mellan 15–35 minuter att utföra och spelades in på telefon. Bryman (2018) beskriver att när informanterna använder sig av ljudinspelning får de utförliga och fullständiga beskrivningar för att kunna göra analysen. Datainsamlingen fördelades sedan så att vi lyssnade på fyra respektive fem ljudinspelningar var. Ljudinspelningarna lyssnade vi först på enskilt och ett flertal gånger samtidigt som vi transkriberade.

Vid transkriberingen användes svenska skrivregler (2017) för utskrifter av inspelade intervjuer. Vi tog med vartenda ord, paus och hummande som respondenten beskrev och gjorde. Att vi transkriberade intervjuerna bidrar med att respondenternas ordval

och uttryckssätt blir i enlighet med vad de har beskrivit (Bryman, 2018). Samtliga transkriberingar har vi även gjort efter varje intervju, vilket Bryman (2018) menar är fördelaktigt för att inte få för mycket material att bearbeta samtidigt. Att lyssna igenom ljudinspelningarna och transkribera tog mellan tre till fyra timmar och genererade i ett skriftligt material på fyra till nio sidor per ljudinspelning. Ljudinspelningarna och transkriberingarna har sedan delats med varandra för att båda skulle få ett gemensamt perspektiv, samt för att inte något skulle eventuellt bli utelämnat från respondenternas beskrivningar.

Denna studie har utgått från en tematisk analys, vilket Bryman (2018) beskriver som ett tillvägagångssätt där datamaterialet bearbetas för att hitta teman som kan kopplas till studiens syfte och frågeställningar. När vi har analyserat datamaterialet har vi färgkodat transkriberingarna för att lättare kunna hitta likheter och skillnader mellan dem. Utifrån dessa färgkoder har vi sedan skapat olika teman som redovisas i resultatdelen, samt analyseras utifrån utvecklingspedagogiska perspektivet och sociokulturella perspektivet i analysavsnittet.

3.5 Tillförlitlighet

Vi har i denna studie utgått ifrån Brymans (2018) kriterier för att vår studie ska bli tillförlitlig. Dessa kriterier är trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt möjligheten att styrka och konfirmera. Enligt Bryman (2018) handlar trovärdigheten om att informanterna följer de riktlinjer som finns kring forskning och att det som skrivs i resultatet stämmer överens med respondenternas beskrivningar. Vi anser att vår studie har en trovärdighet eftersom vi använde ljudinspelning under intervjuerna. Genom det kunde vi lyssna flera gånger på intervjuerna för att det inte skulle bli eventuella misstolkningar, samt att vi kunde transkribera ljudinspelningarna för att kunna se deras svar skriftligt. Överförbarheten innebär att informanterna vill ha "täta beskrivningar" om det valda ämnet och att resultaten kan överföras till en annan kontext (Bryman, 2018). Denna studies syfte och frågeställningar handlar om lek och hur den främjar barns lärande och utveckling, vilket blir aktuellt inom förskolans kontext. Utifrån resultatet kan det tänkas att själva ämnet kan tillämpas och överföras till en annan kontext, men eftersom denna studie är utifrån förskollärares perspektiv tänker vi att det kan bli svårt att tillämpa det till någon annan kontext än förskolan.

Vidare beskrivs kriteriet om studiens pålitlighet. Den förklaras som att författarna av studien ska skapa en fullständig redogörelse av processen i forskningen och att de ska ha ett synsätt som är granskade (Bryman, 2018). Detta kriterium beaktar vi genom att i metodavsnittet utförligt beskriva metodval, urval och genomförande av studien. Det sista kriteriet handlar om möjlighet till att styrka och konfirmera, vilket menas med att informanterna inte lägger sina egna värderingar i slutsatsen av studien (Bryman, 2018). För att beakta detta var vi noggranna med att inte värdera det som respondenterna beskrev under datainsamlingen, när vi transkriberade och under sammanställandet av slutsatsen.

3.6 Etiska ställningstaganden

I denna studie har vi beaktat de etiska ställningstaganden genom att följa de fyra kraven som Vetenskapsrådet (2017) nämner. Respondenterna som har deltagit i studien har tagit del av följande:

Informationskravet: Vi har i början av studien informerat de berörda respondenterna om studien genom att skicka ett missivbrev där studiens syfte framförts och vad deras deltagande innebär.

Samtyckeskravet: Respondenterna har fått tydlig information om att deltagande i studien är helt frivillig och utgår utifrån deras villkor samt i vilken utsträckning som de vill delta. De har fått förståelse för att de när som helst kan avbryta sin medverkan utan motivering till varför och utan negativa konsekvenser.

Konfidentialitetskravet: Respondenterna har fått information om att när de deltar i studien är de helt anonyma. Det betyder att vi inte kommer nämna några namn samt vilken förskola de arbetar på. De har även fått tagit del av att datainsamlingen som genomförs under studien kommer behandlas bara av oss två som utför studien och kommer därför inte spridas till obehöriga. Denna datainsamling kommer sedan raderas efter det självständiga arbetet blivit godkänt.

Nyttjandekravet: Vi har upplyst respondenterna om att den datainsamling som genomförts inom studien enbart kommer användas till detta arbete och att denna kommer i sin slutversion läggas ut på databasen Diva där de kan ta del av den.

4. Resultat

I kommande kapitel kommer vi att presentera studiens resultat utifrån centrala teman som är relevanta för studiens syfte och frågeställningar. Dessa presenteras i följande avsnitt: 4.1 Lekens betydelse för barn, 4.2 Förskollärares undervisning och 4.3 Förskollärares deltagande i leken.

4.1 Lekens betydelse för barn

Resultatet visar att samtliga förskollärare som intervjuats ser lek som betydelsefull för barns lärande och utveckling. Leken beskrivs som ett tillfälle där barn kan lära sig mycket och att den är grunden till allt. En förskollärare uttrycker att det är i leken barnen lär sig livet. Vidare menar en annan förskollärare att lekens betydelse för människors lärande och utveckling aldrig får förminsкас och att lek bidrar med mycket glädje och skratt. Ytterligare en annan förskollärare menar att det är i lek barn får möjlighet till att kunna bearbeta olika känslor och händelser de varit med om. Citaten nedan ger ytterligare exempel:

I leken lär sig barnen samarbete, konflikthantering och det här med känslor. Dom får bearbeta väldigt mycket, exempelvis något som har hänt och saker som dom har drömt.

I leken bearbetar alltid barnen någonting som dom varit med om, vare sig de förstår det eller inte. Säg att ett barn i leken bearbetar någonting den har varit med om och då kanske den driver leken vidare. De andra i leken kan då få någon slags erfarenhet om någonting som dom kanske inte har varit med om. Leken blir en bearbetning av sin vardag och sin verklighet.

Flera förskollärare menar att förutom att barn bearbetar händelser de varit med om genom lek gynnar den även till att barn får utveckla och träna på sin fantasi, eftersom när barn leker kan de föreställa sig att vara något annat i leken. Vidare menar två förskollärare att rollekar är ett exempel där barns fantasi kan främjas. En förskollärare menar att det är i lek som barn kan uttrycka sin fantasi och kreativitet fullt ut. Lek är även en väsentlig aspekt eftersom när barn leker kan de få förståelse för turtagning, språket och de får samspela med andra barn. En annan förskollärare benämner den fria leken som något viktigt för att hen anser att barn har ett större fokus på vad de gör och orkar leka längre i den fria leken jämfört med vad de gör i de mer vuxenstyrda lekarna. En annan förskollärare lyfter också den fria leken som otroligt viktig för att förutom att barn lär sig att samspela med andra barn lär sig barn också olika förmågor, exempelvis menar hen att när barn leker lär de sig att bli självständiga, samt hantera konflikter de stöter på i leken och får förståelse av regler.

Leken är otroligt viktig för barns utveckling och lärande. I leken får barnen samspela med andra barn, och när barnen samspelar och leker med varandra kan det uppstå konflikter, detta medför att barnen lär sig att hantera konflikter. Om barnen bara skulle leka "fint" hela tiden och det uppstod inga konflikter mellan barnen, skulle de inte lära sig någonting.

En förskollärare påpekar även att lek kan bidra med att barn lättare kan komma in i barngruppen. Hen nämnde att när ett nytt barn ska försöka komma in i barngruppen är leken till en fördel, eftersom barn kan observera när andra barn leker och när de känner sig bekvämare märker de att barn lättare bjuder in sig i leken. I likhet med det menar en annan förskollärare att hen tror att barn behöver den tryggheten för att kunna lära sig och utvecklas.

4.2 Förskollärares undervisning

Under intervjuerna blev det synligt att samtliga förskollärare som medverkat anser att lek är en viktig del i deras undervisning. Två förskollärare menar att lek ligger som en grund hela tiden och att om förskollärare är närvarande och observerar barn kan de fånga upp barns intressen. En annan förskollärare resonerar om att det är väsentligt att när barn i aktiviteter kommer med nyfikenhetsfrågor att förskollärare lyssnar på dessa och spinner vidare på dem. Lek använder de sedan som ett verktyg för att kunna arbeta mot de mål de har. Att de reflekterar och att de planerar aktiviteter utifrån barns intressen menar en förskollärare att det leder till undervisning. Citaten nedan är exempel:

När man som pedagog är närvarande och observerar fångar man också barnens intressen som man snabbt kan plocka upp och spinna vidare på i pågående projekt eller spontana aktiviteter. I observerandet kan man fånga det där som man sen kan göra en reflektion av och planering kring, som sen då leder till undervisning.

Leken har en stor betydelse i undervisningen eftersom genom leken kan vi bedriva undervisningen och på ett lekfullt sätt och utmana barnen. Således att barnen lär sig på olika sätt är leken till en fördel, för i leken kan du tillföra olika sinnen. En del barn behöver se, en del kanske behöver känna, sjunga och upprepa.

Två förskollärare nämner att de använder rollekar för att undervisningen ska vara lekfull. Vidare påpekar den ena Förskolläraren att de använder rollekar till att prata om känslor, exempelvis använder de en figur som är ledsen för den har blivit exkluderat från en lek från dess förskola för att sedan diskutera det med barnen. I likhet med det nämner den andra Förskolläraren att det blir mer intressant för barnen och att de genom rollekar pratar om olika dilemman. Detta går i linje med det en annan förskollärare nämner och det är att barn aldrig leker på ett lekfullt sätt utan det är förskollärare som ska bedriva undervisning på ett lekfullt sätt.

En förskollärare nämner att lek är en naturlig del för barn och att det är lättare att fånga barns uppmärksamhet eftersom de blir mer involverade och intresserade när lek får vara en del av undervisningen. I likhet med det nämner även en annan förskollärare att som förskollärare kan du få till allt i leken, det är i lek som hen anser att det är lättast att få till undervisning för att lek fångar barns intressen. I linje med det menar en annan förskollärare att undervisningen ska vara ett lustfyllt lärande. Det som förmedlas ska vara roligt för barn oavsett vilken ålder de är och därför måste förskollärare tänka efter hur de ska genomföra undervisningen för att det ska vara lustfyllt för alla.

Undervisningen i förskolan ska bedrivas på ett lekfullt sätt. Det går inte att säga till en tvååring att hen ska sitta ner och lyssna utan det gäller att gå ner på barnens nivå och försöka locka dem genom leken.

En förskollärare beskriver att undervisning ska vara roligt för barn och att hen använder lek i sin undervisning. Vidare beskriver förskolläraren en samling som ett exempel: Om man sitter och har samling med barnen kan man genomföra en aktivitet där barnen får reflektera och tänka. Barnen får gissa på vilken frukt som beskrivs när man beskriver fruktens färg, form, och storlek. En annan förskollärare menar att när lek används i deras undervisning tror hen att det bidrar med att barnen tycker det är roligare att lära sig och tar till sig mer. Hen menar även att den lek som för barnen var fri från början även kan utvecklas till att bli mer styrd av förskolläraren, för att förskolläraren kanske har observerat att barnen inte riktigt vet vad de ska göra. I ett sådant tillfälle menar hen att förskollärare kan gå in och hjälpa barnen att utveckla leken vidare så att det sker ett lärande.

I likhet med det som tidigare nämnts menar en annan förskollärare att för att utveckla lekarna vidare måste förskollärare först vara observant på vad barnen gör i leken, därefter kan hen tillföra exempelvis material eller tankar. En annan förskollärare nämner att hen tycker det är viktigt att när de ska tillföra material för att utveckla leken ska de även ge barnen valmöjligheter till att bestämma vad de skulle vilja ha mer av. Förutom att barnen ska få valmöjligheter till att välja material menar ytterligare en annan förskollärare att barnen ibland ska få valmöjligheten till att inte behöva delta i planerade aktiviteter, det är om de har en pågående lek som de är mitt uppe i. Hen menar att om barnen säger att de inte vill ska förskolläraren kunna säga att det är okej någon gång ibland och att de inte tvingar dem att delta. Vidare menar hen att det är lika viktigt att de får känna att nu vill jag delta eller nu vill jag avstå.

4.3 Förskollärares deltagande i leken

Under intervjuerna blev det synligt att de flesta förskollärare såg ungefär lika på deltagandet i barns lek, men att de förklarar deras deltagande på olika sätt. Två förskollärare menar att för att kunna delta i barns lek måste de ha skapat en relation till barnen. Den ena Förskolläraren beskriver det som att om hen inte skapat en relation med barnen kommer hen inte bli inbjuden i deras lek och utan inbjudan går det heller inte att delta, då samtycke är viktigt. Några förskollärare menar att ibland kan deras deltagande i barns lek störa barnen i leken och om leken störs kan den upplösas. Således menar samtliga förskollärare som medverkat att det är viktigt att vara närvarande i rummet där barnen leker, men att de intar en avvaktande och observerande roll. Två förskollärare menar att det finns en skillnad på deras deltagande med yngre och äldre barn. De uppfattar det som att med de äldre barnen är det inte lika självklart att de får vara deltagande i deras lek som de upplever det är med de yngre barnen. Detta på grund av att de äldre barnen många gånger gärna leker själva utan vuxna. Dock menar flera av dessa förskollärare att när barnen inte vill ha en vuxen som deltar i leken är de istället närvarande i rummet, men vänder ryggen till eller tittar igenom dokumentation för att ändå vara som ett stöd till barnen och kunna gå in i leken vid en konflikt. En förskollärare uttrycker att de måste ha en fingertoppskänsla för när de kan gå in i barns lek.

Det är lite från situation till situation hur mycket man som vuxen kan gå in i barnens lekar och kan även bero på hur mycket barnen behöver dig således att vissa barn behöver mer stöd i leken och behöver hjälp med den sociala biten.

En förskollärare nämner att i leken kan det uppstå konflikter mellan barnen. Det gör att ibland behöver förskollärare vara delaktiga i leken och vägleda barnen, samt prata med dem om hur de ska göra för att alla som är med i leken ska känna att de får vara delaktiga. Flera av förskollärarna menar dock att vissa gånger kan det finnas barn som står utanför leken och har svårt att ta sig in i en lek. En av dessa förskollärare påpekar att förskollärares deltagande i leken blir då att vara observant för att ingen ska exkluderas, ibland förekommer det en viss hierarki bland barnen. Eftersom en del barn är mer ledande och en del mer avvaktande är det bra om det finns en balans

mellan barnen, där de som är ledare är positiva ledare och de som är avvaktande får det stöd de behöver i leken. Vidare menar några förskollärare att deras deltagande i leken blir att hjälpa barnen som står utanför att komma in i leken. Detta menar de kan göras genom att själv gå in i leken och börja leka för att sedan långsamt kliva ur leken när de märker att stödet inte längre behövs. Citatet nedan är ett exempel:

Ja säg att vi har ett barn som kanske inte får vara med och då kan man gå in så här: "Hej, vem är det här?" Inte bara fråga "Vad leker ni för något?" Det är ju grannen eller vem det nu kan vara, det behöver ni väl? Eller så kan man ge barnet någon sak för att barnet ska tillföra något till leken och då kan det bli att hen får vara med. Det ska inte bli som en muta, det ska bli något positivt. Man måste dock vara med och stötta.

En förskollärare uttrycker att när hen är delaktig i barns lek visar hen sin nyfikenhet och ställer frågor till barnen. Hen nämner att om barnen leker affär kan hen fråga barnen vad det går att handla i deras affär och utifrån det samspela med dem. I likhet med det menar två andra förskollärare att för att vara delaktiga i barns lek ska de ha en nyfikenhet i det barnen leker och försöka komma in i leken genom att inta en roll, exempelvis nämner båda att de kan fråga om de får köpa kaffe från barnen eller om de har något gott att sälja? En annan förskollärare menar att förskollärares deltagande i leken kan innebära att de exempelvis i rollerkar funderar på hur de kan utmana barnen vidare i leken. Nedan är ett citat från en förskollärare:

Ta till exempel att dom har en rollek, vad kan jag utmana dom i då? Okej just nu sitter dom på varsin stol och äter, vad kan jag tillföra? Hur kan den här gå vidare? Finns det olika karaktärer i den här leken? Ska man utmana dom till att vem är du och vem är jag? Kan man åka och handla någonstans? Vad finns det i köket? Så där blir det mycket. För min egen del så blir det ju mycket att sitta och läsa av vad dom gör.

En förskollärare menar att vuxnas deltagande i leken kan utveckla leken framåt genom att vara närvarande och observant i det barnen gör i leken. I förskolan leker barnen oftast familj och genom att vara delaktig som vuxen kan hen utmana barnen i könsroller. Ett exempel är att hen kliver in i leken som pappa och börjar laga mat, städa och sy eller att hen kliver in som mamma och meckar med bilen i garaget.

5. Analys

I kommande kapitel kommer resultatet analyseras i förhållande till ett utvecklingspedagogiskt perspektiv och ett sociokulturellt perspektiv. Analysen har delats in i tre olika avsnitt. I avsnitt 5.1 analyseras lekens betydelse för barn, i 5.2 analyseras förskollärares undervisning och slutligen analyseras förskollärares deltagande i leken i avsnitt 5.3.

5.1 Lekens betydelse för barn

Utifrån resultatet går det att utläsa att det sociala samspelet från det sociokulturella perspektivet är väsentligt för barn när de leker. Detta på grund av att när barn leker

får de möjlighet till att lära sig samarbeta med andra barn, men också möjlighet till att bearbeta händelser de varit med om och olika känslor de upplever.

Dock behöver barn inte bara bearbeta sina egna händelser, de kan även få erfarenheter av andra barns händelser genom att de kan vara delaktiga i lekar där andra barn bearbetar dessa. Utifrån det Jakobsson (2012) nämner om det sociokulturella perspektivet kan förstås som att barn befinner sig i den proximala utvecklingszonen när de ingår i ett socialt samspel med varandra och när de dessutom kan ta till sig erfarenheter och kunskaper som de tidigare inte haft. Detta genom att delta i aktiviteter med andra barn som bearbetar sina erfarenheter som de har. Inom det sociokulturella perspektivet blir lärandet i samspel med andra barn, vuxna och miljö central, där de kulturella redskapen används för att kunna analysera och förstå den omgivning som finns omkring oss (Jakobsson, 2012). Utifrån detta kan det förstås som att lek för barn är ett kulturellt redskap när de använder leken för att bearbeta sina händelser och erfarenheter.

Det framkommer i resultatet att lek är en bidragande faktor till att barn utvecklar och övar på sin fantasi och att rollek är en lek där fantasin kan främjas. I lek kan de föreställa sig att vara något annat och att i dessa lekar kan de få uttrycka sin kreativitet och fantasi fullt ut. Det skulle kunna tolkas som att genom rolleken blir det en medierande aktivitet för att den får utvecklas och den driver barns tänkande vidare (Jakobsson, 2012). Detta skulle även kunna kopplas till ett utvecklingspedagogiskt perspektiv då det lekande lärande barnet blir centralt. Det innebär att barn är i en situation där de lär sig när de leker (Pramling & Wallerstedt, 2019). Utifrån detta perspektiv kan resultatet ge uttryck för att när barn intar en roll och fantiserar i lek måste de även kommunicera vad de gör till de andra barn och vuxna som är delaktiga i leken för att de ska förstå, samt att genom att föreställa sig något annat kan barn utforska sitt lärande. När barn kommunicerar om vad de gör i aktiviteten och pratar om detta med andra barn och vuxna kan det förstås som att de ingår i en metakognitiv dialog. Detta på grund av att Jakobsson (2012) nämner att en metakognitiv dialog kan innefatta att barn pratar om aktiviteten, men även inom aktiviteten.

I resultatavsnittet framgår det att när barn leker kan de lättare ansluta sig till barngruppen. Detta genom att de först observerar när andra barn leker, för att sedan gå in i leken när de känner sig bekväma. Utifrån det Jakobsson (2012) nämner om det sociokulturella perspektivet skulle det kunna tänkas att de kulturella redskapen varit en betydelsefull aspekt för att analysera och förstå omgivningen samt för komma in i barngruppen. Utifrån detta perspektiv kan resultatet förstås som att barn använder de kulturella redskapen som utgångspunkt för att kunna analysera och förstå vad andra barn leker, för att sedan kunna känna sig tillräckligt bekväm att kliva in i leken när de fått förståelse för den.

5.2 Förskollärares undervisning

I resultatet blir det synligt att lek har en betydande roll i undervisning och att lek används som ett verktyg för att kunna arbeta mot de mål som förskollärare har. Detta skulle kunna kopplas till det Bäckman (2015) nämner om det utvecklingspedagogiska perspektivet eftersom det är väsentligt med förskollärares ledarskap i undervisningen. Detta på grund av att de ska ta vara på barns reflektioner och tankar. För att sedan kunna skapa situationer där de kan leda barnen till att reflektera och skapa en förståelse för olika perspektiv eller ämnen tillsammans med andra barn. Dessutom kan det knyta an till resultatet för att undervisningen planeras utifrån barns intressen genom att de har observerat barnen och varit närvarande för att kunna synliggöra dessa. Inom det utvecklingspedagogiska perspektivet beskrivs det att förskollärare ska synliggöra och följa det barn ger uttryck för (Pramling Samuelsson & Mårdsjö Olsson, 2013, Pramling & Wallerstedt, 2019). Studiens resultat kan jämföras med detta perspektiv genom att förskollärare ska uppmärksamma barns intressen och planera undervisningen utifrån det.

I resultatavsnittet går det att utläsa att lek är en naturlig del för barn. När lek får vara en del av undervisningen kan det upplevas att barn blir mer intresserade och mer involverade. Det framkommer även i resultatet att undervisning ska bedrivas på ett lustfyllt sätt och vara roligt för barn oavsett vilken ålder de är. Detta kan knyta an till det Bäckman (2015) nämner om det utvecklingspedagogiska perspektivet då barns koncentration riktas mot det som ska läras. Genom att låta lek vara en del i undervisningen kan det förstås som att förskollärare använder den för att fånga barns intresse och koncentration till det som ska läras ut. I studiens resultat går det även att utläsa att barn lär sig på olika sätt och att lek är en fördel att använda sig av i undervisningen eftersom i lek kan man tillföra olika variationer att uppleva något, exempelvis känna, sjunga, se och upprepa. Detta skulle kunna kopplas till utvecklingspedagogiken som nämner begreppet variation. Vilket kan förklaras till att det är viktigt att förskollärare uppmärksammar att det finns en variation på barns förståelse och att förskollärare gör barn medvetna om att det finns olika variationer på att lära sig (Pramling Samuelsson & Mårdsjö Olsson, 2013; Pramling & Wallerstedt, 2019).

I resultatet visar det sig att i undervisning är rollekar något som används för att det ska vara lekfullt, samt att det är ett intressant sätt för att prata om olika dilemman med barn, exempelvis olika känslor. Detta eftersom barn upplevs bli mer intresserade om rollekar används för att beakta dessa ämnen. Detta kan kopplas till utvecklingspedagogiska perspektivet för att reflektion är något som är av betydande roll eftersom förskollärare ska reflektera tillsammans med barn. Genom att de reflekterar kan förskollärare få syn på barns åsikter och tankar kring olika ämnen och ta vara på dessa, exempelvis genom att skapa situationer där barn kan tillsammans med andra barn och vuxna få förståelse för dessa ämnen och reflektera kring det (Bäckman, 2015). Resultatet från denna studie går även att se utifrån det

sociokulturella perspektivet där Jakobsson (2012) menar att när barn och barn eller vuxna och barn reflekterar, argumenterar och lyssnar på varandra kan de ta till sig nya sätt att tänka och förstå något. När barn och vuxna pratar om dessa olika dilemman med hjälp av rollekar får barn en chans till att tänka till kring situationen som de spelar upp och delge varandra deras tankar. Utifrån det kan de få nya tankar om ämnet när de lyssnar på vad andra barn och vuxna reflekterar om.

Resultatet visar att om förskollärare ska utveckla lek vidare är det även väsentligt att vara observant på vad barn gör i leken, därefter kan förskollärare tillföra material och eller nya tankar till leken. Detta kan förstås utifrån det utvecklingspedagogiska perspektivet då förskollärare ska försöka se utifrån barns perspektiv och hur de lär sig, samt att de ska få syn på vad barnen ger uttryck för när de leker (Pramling Samuelsson & Mårdsjö Olsson, 2013; Pramling & Wallerstedt, 2019). Vidare menar Bäckman (2015) samt Björklund och Palmér (2019) att när förskollärare deltar i barns lek har de inom utvecklingspedagogiska perspektivet ett syfte att leda barns inriktning mot ett lärande för att det som tidigare var osynligt för dessa barn ska bli synligt för dem. Utifrån resultatet kan det förstås som att förskollärare observerar barn först för att få syn på vad barn ger uttryck för. När de sedan tillför material samt tankar till leken kan förskollärare leda barn vidare i en ny riktning i leken, som sedan kan leda till ett lärande.

Det framkommer i resultatdelen att det är viktigt att barn får möjlighet till att välja vad som ska tillföras i de olika lekarna, detta genomförs genom att förskollärare frågar vad de skulle vilja ha för material. I resultatdelen lyfts även barns valmöjligheter fram, där barn förutom att de får välja material även ska kunna få möjligheten till att välja att inte behöver delta i de planerade aktiviteterna varje gång om de har en pågående lek. Detta skulle kunna kopplas till utvecklingspedagogiska perspektivet, där barn får möjligheter till att vara delaktiga i reflekterande situationer för att det ska kunna gynna barns förståelse och att de får lära sig uttrycka sina tankar (Bäckman, 2015; Björklund & Palmér, 2019). Utifrån resultatet kan detta förstås som att förskollärare låter barn vara delaktiga i valet av material och deltagande i aktiviteterna för att de ska få en möjlighet till att ingå i reflekterande situationer och få uttrycka vad de vill ha för något eller varför de inte vill delta.

5.3 Förskollärares deltagande i leken

I resultatet blir det synligt att relationen till barnen är en viktig komponent för att förskollärare ska kunna delta i leken. Om förskollärare inte har en god relation till barnen kommer de inte att bli inbjudna i leken och det är väsentligt att de bara deltar när barnen tillåter det. Dock finns det en risk att när förskollärare deltar i barns lek kan leken störas till den punkten att den avbryts, men det är viktigt att förskollärare alltid är närvarande i rummet och observerar. Detta för att kunna finnas som ett stöd för barnen om det exempelvis uppstår en konflikt. Som det nämnts tidigare är det väsentligt inom utvecklingspedagogiska perspektivet att förskollärare deltar i barns

lek för att kunna leda leken vidare mot ett lärande (Bäckman, 2015; Björklund & Palmér, 2019). I jämförelse med resultatet kan det tolkas som att även fast förskollärare inte alltid fysiskt deltar i barns lek kan den leda leken vidare genom att stötta barnen om det behövs för att de är närvarande och observerar vad som händer när barnen leker. Förskollärare måste ha en fingertoppskänsla för när de kan gå in i barns lek och hur mycket de deltar beror på hur mycket stöd barnen behöver. Resultatet visar även att det finns en skillnad på hur deltagande förskollärare kan vara beroende på vilken ålder barnen är. Med de äldre barnen kan det upplevas som att förskollärare inte kan vara lika deltagande eftersom de vill leka själva, vilket de inte upplever i lika stor omfattning med de yngre.

Resultatet för studien synliggör att i lek kan det uppstå konflikter mellan barn, detta medför att förskollärare behöver kliva in i leken och vägleda barnen samt även reflektera med dem om hur de eventuellt ska göra för att samtliga ska känna sig delaktiga i leken. Det resoneras även i resultatet kring förskollärares deltagande i leken att i sådana situationer blir deras deltagande att vara observant på att ingen blir exkluderad och hjälpa barn som står utanför leken att komma in i leken. Resultatet går att koppla till det utvecklingspedagogiska perspektivet således att reflektioner mellan förskollärare och barn kan leda till en förståelse för hur barn tänker kring ett visst ämne, exempelvis konflikter i detta sammanhang (Bäckman, 2015).

Det framkommer i resultatet att det är betydelsefullt att förskollärare visar nyfikenhet i barns lek och ställer frågor till barn. Det som går att utläsa kring förskollärares deltagande i barns lek är att när de exempelvis leker affär, intar de en roll och frågar barnen vad som går att köpa i affären och utifrån det samspelar de med dem. I dessa roller utmanar förskollärare barn vidare för att ta leken i en annan riktning. Exempelvis genom att fundera på vad de skulle kunna tillföra till leken och utmana barn i. Resultatet kan knyta an till det sociokulturella perspektivet på grund av att barn lär sig i samspel med vuxna, andra barn och miljön (Jakobsson, 2012). I jämförelse med det går det att se att när förskollärare samspelar med barn i rollek kan barnen vidga sin förståelse för att förskollärare utmanar dem i leken.

6. Diskussion

I kommande kapitel kommer vi att presentera följande avsnitt: 6.1 där vi redogör för vår metoddiskussion, 6.2 där vi redogör vår resultatdiskussion utifrån tidigare forskning och styrdokument, 6.3 där studiens slutsats presenteras, 6.4 redogör vi vad studien har för relevans för förskolläraryrket och 6.5 presenterar vi förslag till fortsatta studier.

6.1 Metoddiskussion

I denna studie valdes det att använda en kvalitativ forskningsansats med semistrukturerade intervjuer. Detta på grund av att användandet av

semistrukturerade intervjuer som metod möjliggjorde att vi fick utförliga svar från respondenterna, samt hade möjlighet till att ställa följdfrågor utifrån respondenternas svar och utifrån de beskrivningar som eventuellt behövde utvecklas. I intervjufrågorna valdes det att inkludera följdfrågor som arbetslivserfarenhet och ålder på barngruppen som respondenterna arbetar med. Det gjordes eftersom det ansågs vara relevant för att synliggöra om det fanns några skillnader på hur respondenterna beskrev lek beroende på vilken ålder de arbetar med, men även om respondenternas beskrivningar kunde skilja sig beroende på hur länge de arbetat som förskollärare.

Något som reflekterades över när tillvägagångssättet valdes var om intervjufrågorna skulle delges i förväg till samtliga respondenter. Det valdes slutligen att inte låta respondenterna se intervjufrågorna innan intervjun för att det kunde bidra till att vår studie blir mer tillförlitlig. Detta på grund av att respondenterna kunde enbart svara utifrån vad de tänkte på frågorna i stunden och inte kunde planera i förväg vad de skulle svara. Det här bidrog även med att intervjuerna kunde ta olika riktningar på grund av att respondenterna svarade olika utifrån vad de tänker och gav exempel från deras yrkesliv. Något som även reflekterades över är att om intervjufrågorna hade delgetts till respondenterna innan intervjun hade vissa beskrivningar av respondenterna möjligtvis inte svävat iväg lika mycket som det gjorde när de inte fått tagit del av intervjufrågorna.

6.2 Resultatdiskussion

I vår studie var syftet att undersöka hur förskollärare ser på lek och hur lek kan främja barns lärande och utveckling. Förskollärarna i vår studie beskriver lek som betydelsefull för barns utveckling och lärande, eftersom lek är grunden till allt och bidrar med mycket glädje och skratt. I likhet med det finns det tidigare forskning som poängterar att lek tillför glädje och en frihetskänsla för de barn som leker. Lek medför även att barn får förståelse för sociala regler och kan bli självmedvetna, samt utvecklas intellektuellt (Pramling & Wallerstedt, 2019; Wainwright m.fl., 2019). I jämförelse med det resonerar förskollärarna om att det är i leken som barnen lär sig livet, de kan lära sig olika sociala regler som exempelvis turtagning, men också hur de samspelar och samarbetar med andra barn. Detta är något Engdahl (2011) även lyfter då lek är ett tillfälle då barn kan utforska sin omvärld, vilket skulle kunna förstås som att barn lär sig om livet. Lek bidrar även med att barn lättare kan komma in i barngruppen genom att de först observerar vad andra barn gör och sedan kan träda in i leken när de känner sig bekväma och förstår leken. Detta kan kopplas till det Engdahl (2011) menar och det är att små barn observerar andra barn för att få kompisar. I likhet med det skulle det kunna tänkas att även äldre och yngre barn observerar andra barn för att kunna komma in i barngruppen. Utifrån det Bäckman (2015) menar skulle det även kunna förstås som att barn observerar leken för att få förståelse för de regler som finns.

Förskollärarna menar att när barn samspelar med varandra i lek kan det uppstå konflikter. Det är därför fördelaktigt att förskollärare är delaktiga i barns lek för att

kunna vägleda barnen och diskutera med dem hur de kan få alla barn att känna sig delaktiga. Dock kan barn i lek även få möjlighet till att lära sig att hantera konflikter själva, men att förskollärare alltid finns närvarande som ett stöd för dem. Således kan detta resultat kopplas till det Broström m.fl. (2015) nämner och det är att förskollärare kan vägleda barn i delade aktiviteter och att i lek kan barn få möjlighet till att lösa sina egna problem. Utifrån det går det att tolka att när det uppstår konflikter mellan barn i lek får de möjligheter till att lösa dessa problem själva, men att förskollärarna bör finnas i närheten som stöd.

Vidare resoneras det om att barn i lek får möjlighet till att främja och öva på sin fantasi när de leker. Detta på grund av att barn kan föreställa sig att vara något annat i leken. Det skulle kunna tolkas som att barnen i denna situation utgår från fantasin (som om) genom att de med sin fantasi låtsas vara någonting annat än vad verkligheten ger uttryck för (Pramling & Wallerstedt, 2019). När barn fantiserar i lek skulle det även kunna förstås som att barn utvecklar sin inre värld genom fantasin (Engdahl, 2011). Det kan dessutom kopplas samman med det som står i förskolans läroplan, att lek är en viktig del för barn och att det är i lek som barn kan ges den möjlighet att bearbeta händelser, fantisera och imitera. Det är i lek som barns fantasi och inlevelse kan stimuleras (Skolverket, 2018). Detta går även i linje med det förskollärarna beskriver om händelser och känslor. De menar att barn i lek bearbetar de känslor och händelser de varit med om, men de kan också få nya erfarenheter genom att vara delaktiga i lekar där andra barn bearbetar sina erfarenheter. Det skulle kunna tänkas utifrån den kunskap som redan finns (som är) eftersom barn bearbetar sin verklighet i leken (Pramling & Wallerstedt, 2019). Vidare kan det även kopplas till det Pramling och Wallerstedt (2019) beskriver och det är att när barn leker kan de utforska sina känslor och de erfarenheter de varit med om.

Detta kan ses i likhet med det som beskrivs i resultatet om att förskollärare använder lek i form av rollekar i sin undervisning för att beröra olika känslor och dilemman med barnen. Detta på grund av att de anser att det blir mer intressant för barn när de utför undervisning på ett lekfullt sätt. Det kan förstås utifrån det Björklund och Palmér (2019) nämner om en lekresponsiv undervisning för att förskollärarna deltar aktivt i rolleken genom att dramatisera olika dilemman för barnen som de sedan diskuterar tillsammans med dem. Vidare menar Park (2019) att när förskollärare bedriver undervisning ska de använda sig av lek för att barn kan bli mer koncentrerade på aktiviteten om de är intresserade. I likhet med det menar förskollärarna att när leken får vara en del av undervisningen kan de fånga barns uppmärksamhet lättare eftersom barn blir mer involverade och intresserade. Detta kan dock sättas i motsättning till det som Pramling och Wallerstedt (2019) nämner om en lekresponsiv undervisning, då lek inte är något undervisning ska baseras på.

Förskollärarna i vår studie lyfter dock vikten av att de planerar undervisningen utifrån barns intressen genom att de observerar och är närvarande med barnen. Att de observerar barnen ser förskollärarna som en form av deltagande i barns lek på grund

av att de är närvarande i rummet där barnen leker och kan finnas som ett stöd. Detta kan kopplas till Bäckman (2015) samt Björklund och Palmér (2019) för att de nämner att när förskolläraren har en observerande roll i barns lek kan de få en inblick i barns lärprocesser och stötta barnen vidare i leken. Dessutom står det i förskolans läroplan att förskollärare ska följa och leda barnen på ett lämpligt sätt, vilket kan göras genom att aktivt delta i barns lekar eller att observera leken utifrån (Skolverket, 2018). Att förskollärarna är närvarande med barnen och stöttar dem när de leker kan förstås som att förskollärarna använder en lekresponsiv undervisning för att de är aktiva i barns lek genom att vara närvarande och stötta barnen i både konflikter och frågor som uppstår (Björklund & Palmér, 2019).

I resultatet blir det dock synligt att det kan finnas en viss skillnad på hur delaktiga förskollärarna kan vara i barns lek beroende på vilken ålder barnen är. Det är på grund av att förskollärarna upplever att äldre barn vill leka mer själva utan vuxna som deltar i leken, medan de kan delta mer med de yngre barnen. Förskollärarna försöker dock alltid vara närvarande i rummet men låtsas göra något annat eller vänder ryggen till för att ändå uppfatta vad som händer i barns lekar, även fast det fysiskt inte deltar. Således kan det kopplas till förskolans läroplan för att förskollärarna både kan ha en aktiv roll i leken med de yngre barnen, medan de är mer observerande med de äldre (Skolverket, 2018). Dessutom menar Bäckman (2015) att det är fördelaktigt att vara närvarande som förskollärare i barns lek för att kunna synliggöra vad barn ger uttryck för i leken.

En förskollärare resonerar kring att när hen är delaktig i barns lek är det väsentligt att vara nyfiken på det barnen gör och att hen ställer frågor till barnen för att utmana dem vidare i leken. Således menar Meacham m.fl. (2016) att förskollärare måste vara lyhörd för vad barnen visar intresse för när de ställer frågor till barnen, för att annars kan dessa frågor störa barnens engagemang i leken. I likhet med det menar förskollärarna att de inte går in i leken och frågar barnen vad de leker, utan de intar en roll i barns lek där de istället frågar barnen om det exempelvis får köpa något. Detta kan tänkas utifrån en lekresponsiv undervisning genom att förskollärare är responsiva på barns lek och responsiva i barns frågor i leken för att eventuellt kunna utveckla leken vidare (Jonsson & Thulin, 2019).

Vidare menar Meacham m.fl. (2016) att när förskollärare lyssnar och stödjer barnen i deras frågor kan de få ett perspektiv på barns lärprocesser. Dessutom menar Jonsson och Thulin (2019) att det är väsentligt för förskollärare att vara responsiv i barns frågor och svara på dessa för att skapa en lekresponsiv undervisning. Det kan kopplas till resultatet där en förskollärare resonerar om att det är viktigt att beakta barns nyfikenhetsfrågor i aktiviteter för att kunna utveckla och spinna vidare på dessa. Det kan tolkas som att när förskollärare är delaktiga i barns lek genom att exempelvis inta en roll, ställer frågor till barnen och svarar på barnens nyfikenhetsfrågor att de utgår från en lekresponsiv undervisning. Björklund och Palmér (2019) samt Pramling och Wallerstedt (2019) menar att ett tillfälle som kan beskrivas som lekresponsiv

undervisning är när barnen exempelvis leker affär med förskollärarna, då de tillsammans kan utveckla leken vidare. I likhet med det menar förskollärarna att genom deras deltagande får de tänka efter hur de hela tiden kan utmana barnen vidare i leken genom att tillföra material och tankar. Dock menar de att det även är viktigt att fråga barnen vad de skulle vilja ha för material för att kunna utveckla leken vidare, vilket kan kopplas till det som Björklund och Palmér (2019) nämner, då förskollärare i en lekresponsiv undervisning ska tillsammans med barnen reflektera över vad för artefakter de vill ha för att deras lek ska kunna utvecklas vidare.

6.3 Slutsats

Slutsatsen av studien är att lek är väsentlig för barns lärande och utveckling. Detta på grund av att när lek involveras i undervisningen kan det göra att barn blir mer intresserade och koncentrerade. Det är i lek som barn lär sig livet och sociala kompetenser som exempelvis samarbete och konflikthantering, samt kan bearbeta olika erfarenheter de varit med om. För att lek ska främja barns lärande och utveckling är det väsentligt att förskollärare observerar och är närvarande med barnen. Genom detta kan de synliggöra barns intressen som sedan kan användas för att planera meningsfulla aktiviteter som ska gynna barns lärande och utveckling, exempelvis att rollekar kan användas för att kunna reflektera om olika ämnen. Studien visar att förskollärare är aktiva i barns lek genom att vara närvarande med barnen och stötta dem i leken när det behövs. De kan således gå in i barns lek och utmana dem vidare genom att tillföra material eller tankar.

6.4 Studiens relevans för förskolläraryrket

Undervisning är ett nytt begrepp inom förskolan i och med den nya läroplan för förskolan som kom ut 2018. Innan har inte begreppet varit en del av förskolans läroplan medan det nu framkommer tydligt vilket ansvar förskollärare har i undervisning. Samtidigt som undervisningens betydelse har blivit tydligare står det även i förskolans läroplan att lek är central (Skolverket, 2018). Således anser vi att denna studie har en relevans för förskolläraryrket på grund av att både undervisning och lek är central i förskolan. Att belysa det nya begreppet lekresponsiv undervisning skulle kunna medföra en betydelse för förskolan. Detta på grund att det är ett nytt sätt för förskollärare att tänka på lek och undervisning när de går tillsammans i en gemensam kontext.

6.5 Förslag till fortsatta studier

Ett förslag på fortsatta studier som skulle vara intressant att fördjupa sig mer i är att enbart undersöka hur förskollärare ser på lekresponsiv undervisning. Detta på grund av att begreppet är nytt och sättet att tänka kring undervisning och lek oftast kopplas till att undervisning planeras utifrån lek, men inte nämns som att den ska vara responsiv på leken. Det hade även varit intressant att i fortsatta studier använda observationer som komplement till intervjuerna för att undersöka hur de tillämpar en

lekresponsiv undervisning. Vi tänker att genom att observera kan förskolläraernas beskrivningar synliggöras och om deras beskrivningar stämmer överens med hur de är i praktiken.

Referenslista

- Björklund, C., & Palmér, H. (2019). I mötet mellan lekens öppenhet och undervisningens målorientering i förskolan. *Forskning om undervisning och lärande*, 7(1), 64–85.
- Broström, S., Sandberg, A., Johansson, I., Margetts, K., Nyland, B., Frøkjær, T., Kieferle, C., Seifert, A., Roth, A., Ugaste, A., & Vrinioti, K. (2015). Preschool teachers' views on children's learning: an international perspective. *Early Child Development and Care*, 185(5), 824–847. DOI: 10.1080/03004430.2014.958483
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3 uppl.). Stockholm: Liber.
- Bäckman, K. (2015). *Matematiskt gestaltande i förskolan*. [Doktorsavhandling, Åbo Akademi].
- Doverborg, E., Pramling, N. & Pramling Samuelsson, I. (2013). *Att undervisa barn i förskolan*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Engdahl, I. (2011). *Toddlers as social actors in the Swedish preschool*. [Doktorsavhandling, Stockholm University].
- Jakobsson, A. (2012). Sociokulturella perspektiv på lärande och utveckling-Lärande som begreppsmässig precisering och koordinering. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 17(3-4), s.152–170.
- Jonsson, A., & Thulin, S. (2019). Barns frågor i lek. *Forskning om undervisning och lärande*, 7(1), 86–97.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Mahn, H. (1999). Vygotsky's methodological contribution to sociocultural theory. *Remedial and Special Education*, 20(6), 341–350.
DOI:10.1177/074193259902000607
- Meacham, S., Vukelich, C., Han, M., & Buell, M. (2016). Teachers' Responsiveness to Preschoolers' Utterances in Sociodramatic Play. *Early education and development*, 27(3), 318–335. DOI: 10.1080/10409289.2015.1057461
- Nationalencyklopedin (2020-12-07). *Koncentration*. Hämtad 2020-12-07 från <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/koncentration>

Nationalencyklopedin (2020-12-07). *Medvetenhet*. Hämtad 2020-12-07 från <http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/medvetenhet>

Nationalencyklopedin (2020-12-11). *Samspel*. Hämtad 2020-12-11 från <http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/samspel>

Nationalencyklopedin (2020-12-11). *Social*. Hämtad 2020-12-11 från <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/social>

Park, J. (2019). The Qualities Criteria of Constructive Play and the Teacher's Role. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 18(1), 126–132.

Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2014). *Det lekande lärande barnet: i en utvecklingspedagogisk teori*. (2. uppl.) Stockholm: Liber.

Pramling, N., & Wallerstedt, C. (2019). Lekresponsiv undervisning-ett undervisningsbegrepp och en didaktik för förskolan. *Forskning om undervisning och lärande*, 7(1), 7–22.

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Stockholm: Fritzes.

Språkrådet (2017). *Svenska skrivregler*. (Fjärde upplagan). Stockholm: Liber.

UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wainwright, N., Goodway, J., Whitehead, M., Williams, A., & Kirk, D. (2019). Playful pedagogy for deeper learning: exploring the implementation of the play-based foundation phase in Wales. *Early child development and care*, 190(1), 43–53. DOI: 10.1080/03004430.2019.1653551

Bilaga 1

I nedanstående tabell redovisas respondenternas erfarenhet som förskollärare och vilken åldersgrupp de arbetar med.

Respondenter	Antal år som förskollärare	Vilken åldersgrupp de arbetar med
Förskollärare 1	34 år	4-5 år
Förskollärare 2	35 år	1-2 år
Förskollärare 3	28 år	3-4 år
Förskollärare 4	16 år	1-2 år
Förskollärare 5	25 år	1-3 år
Förskollärare 6	36 år	3-5 år
Förskollärare 7	8 år	3-5 år
Förskollärare 8	ca.1 år	1-3 år
Förskollärare 9	ca.5 år	3-4 år

Bilaga 2

Missivbrev

Information om studie om förskolläraernas syn på leken och hur leken främjar barnens lärande och utveckling. Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Vi heter Elmas och Isabelle. Vi är studenter på Mälardalens Högskola och går vår sista termin på förskolläraryrket. Vi håller på att göra en studie angående lekens betydelse för barns lärande och utveckling i förskolan och denna ska ligga till grund för vårt självständiga arbete. Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare ser på leken och hur leken kan främja barnens lärande och utveckling. För att undersöka det ska vi göra intervjuer med åtta förskollärare från olika förskolor. Intervjuerna kommer ske antingen på telefon eller på ert arbetsplats beroende på vad som passar för er. Intervjuerna kommer spelas in efter att vi fått ert godkännande och kommer ta cirka 30 minuter. Ljudinspelningen av intervjuerna kommer sedan att bearbetas genom att vi transkriberar och sammanställer det. När vi hanterar datainsamlingen av era intervjuer kommer vi ta hänsyn till de etiska aspekterna från Vetenskapsrådet. Det finns fyra krav vi kommer utgå ifrån: Informationskravet handlar om att vi kommer informera samtliga deltagare om allt som berör dem under undersökningen. Samtyckeskravet handlar om att deltagaren ger sitt samtycke till att delta i studien. Det är deltagaren som bestämmer i vilken utsträckning hen vill delta och på vilka villkor. Detta betyder att ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du har rätten att när som helst under datainsamlingen avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig. Konfidentialitetskravet handlar om att du som deltagare i studien kommer vara helt anonym. Detta betyder att vi inte kommer nämna några namn samt vilken förskola du arbetar på. Den datainsamling som vi genomför under studien kommer bara behandlas av oss två och kommer därför inte sprida sig till obehöriga. Datainsamlingen kommer att raderas efter vi fått godkänt på det självständiga arbetet. Nyttjandekravet handlar om att den datainsamling vi genomför kommer bara användas i forskarsammanhang och enbart till detta arbete. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens högskola som i sin slutversion läggs ut på databasen Diva.

Om ni har frågor får ni gärna kontakta oss:

Elmas: xxxxxxxx@student.mdh.se eller 073-xxxxxxx

Isabelle: xxxxxxxx@student.mdh.se eller 076-xxxxxxx

Handledare: Lena Bäckström: xxxxxx@telia.com

Tack för din medverkan!

Med vänliga hälsningar Elmas Degirmenci och Isabelle Thuresson
Förskolläraryrket Mälardalens Högskola

Bilaga 3

Bakgrundsfrågor:

Hur länge har du arbetat som förskollärare?

Vilken åldersgrupp arbetar du med?

Intervjufrågor:

Vad är lek för dig?

Hur ser du på den fria leken?

Vad har leken för betydelse för din undervisning?

Hur arbetar ni för att leken ska gynna barnens lärande och utveckling?

Hur tänker ni kring deltagande i barnens lek?

Hur utvecklar ni lekarna?